

अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययाऽमृतमश्नुते ।

ज्ञान प्रबोधिनी

घडो ज्ञानाचा उद्बोध । भक्तिप्रेमाचा कल्लोल ।

मासिक वृत्त

सौर श्रावण १९३१ चे वृत्त

सौर भाद्रपद १, शके १९३१ दि. २३/८/२००९

शिक्षण प्रभाग

* नवनगर विद्यालय, निगडी : दि. ११ ऑगस्ट ते २२ ऑगस्ट पर्यंत स्वाईन फ्लू मुळे विद्यालय बंद होते. यातील तीन दिवस अध्यापकांना बोलविले होते. दि. १९ ऑगस्ट रोजी केंद्राच्या भविष्य चिंतनासाठी अध्यापकांची बैठक घेतली. यामध्ये अध्यापकांना नवनगर विद्यालयाच्या १८ विभागांच्या सकारात्मक बाबी व यासंबंधित चांगले मुद्दे लिहावयास सांगितले होते. हा कार्यक्रम तीन सत्रांमध्ये घेण्यात आला. यातील पहिल्या सत्रात महत्त्वाचे मुद्दे लिहून काढले, दुसऱ्या सत्रात त्यावर चर्चा झाली आणि तिसऱ्या सत्रामध्ये त्याचे निवेदन करण्यात आले. हे एक दिवसाचे शिबिर प्रा. विवेक पोंक्षे यांनी घेतले.

चि. समीर वाघ याने परंपरा राखत गणित ऑलिंपियाड मध्ये सुवर्णपदक मिळविले. कु. मैथिली निकम हिने राष्ट्रीय प्रज्ञा शोध परिक्षेत जिल्हा स्तरावर ४थे स्थान मिळविले आणि वेंकटेश काटकर याने २४ वे स्थान मिळविले. सातवीच्या स्कॉलरशिपमध्ये कु. आकांक्षा गदगकर हिने जिल्हास्तरीय १२वे व चि. वेदांत कट्टी याने ३४वे स्थान प्राप्त केले.

इ. ५वीची सहल आंदरमावळ, इ. ६वी व ७वी ची सहल शिवनेरी येथे व इ. ८वी व ९वीच्या विद्यार्थ्यांच्या सहली परिसरातील जवळच्या गडांवर - तुंग, तिकोना, तोरणा, पुरंदर इ. जाऊन चिंब भिजण्याचा आनंद घेऊन आल्या.

विद्यालयातील ३ विद्यार्थी भौगोलिक बदल अनुभवण्यास दि. २२ जुलै रोजी

झालेले सूर्यग्रहण पाहण्यास बिहार येथे गेले होते.

मा. कै. वि. वि. तथा आप्पा पेंडसे, आद्य संचालक, यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त अध्यापकांशी संवाद साधण्यासाठी मा. श्री. यशवंतराव लेले हे आले होते. त्यांनी 'स्वामी विवेकानंद व निवेदिता यांचे शिक्षणविषयक विचार' हा विषय मांडला.

* ज्ञान प्रबोधिनी, सोलापूर : दि. २४ जुलै रोजी पूर्व माध्यमिक शिष्यवृत्तीचा निर्णय लागला. एकूण ६७ विद्यार्थ्यांपैकी ५८ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले. नीरज जाधवर शहरात ८ वा तर आदिश कुर्डे शहरात १२ वा आला. शनिवार दि. १८ व रविवार १९ जुलै ०९ रोजी इ. ८ वी चे विद्यार्थिनींचे विद्याव्रत शिबिर संपन्न झाले. गुरुवार दि. ३० जुलै रोजी राष्ट्रीय बालविज्ञान परिषदे अंतर्गत अध्यापक प्रशिक्षण शिबिर झाले. प्रकल्प मांडणी व निवड याविषयी अध्यापकांना मार्गदर्शन झाले.

आदरणीय डॉ. उषाताई खिरे यांचे सोमवार दि. ३ ऑगस्ट ०९ पासून १९ ऑगस्ट पर्यंत शिशू ते माध्यमिकच्या सर्व अध्यापकांसमवेत काम चालू होते. यामध्ये त्यांनी पूर्व प्राथमिकच्या गटाचे बालावलोकनाचे काम कसे चालू आहे हे समजून घेतले. आणि प्रगती पुस्तकात लिहिल्या जाणाऱ्या विशेष नोंदी अधिक नेमकेपणाने कशा कराव्यात याचे शास्त्रीय मार्गदर्शन केले.

दि. १० ऑगस्ट रोजी आदरणीय गौतमजी बजाज यांच्या समवेत विभागशः अध्यापक बैठकी झाल्या. यामध्ये त्यांनी भूदान चळवळ तसेच चंबळच्या

खोऱ्यातील डाकूंच्या परिवर्तनाच्या कामातील काही आठवणी सांगितल्या. सायंकाळी स्मरणिका प्रकाशनाचा देखणा सोहळा झाला. साहस शिबिर, समाज दर्शन व विक्री उपक्रमावर अनुक्रमे विद्यार्थी, अध्यापक व युवक यांची निवेदने झाली. गौतमजींनी आपल्या भाषणात शौर्य, निर्भयता आणि ब्रह्मचर्य यांचे महत्त्व सांगितले. कार्यक्रमाच्या समारोपात आदरणीय संचालकांनी प्रबोधिनीत निर्भयता आणि संयमाचे शिक्षण होण्यासाठी कोणते विशेष प्रयत्न केले जातात याचे निवेदन केले.

दि. ११ ऑगस्टला आ. गौतमजींची हराळी प्रकल्पाला भेट झाली. त्यावेळी त्यांनी भारतीय विचार परंपरेमागे उपनिषदांचा आधार असल्याचे सांगून आचार्य व आचार्यकुल यांची माहिती दिली.

* ज्ञान प्रबोधिनी विद्यालय, हराळी : दि. १५ जुलै रोजी मा. संचालकांनी हराळी केंद्रास भेट दिली. मा. संचालकांनी इ. ९वी च्या मुलांना उपासनेचे प्रकार सांगून त्याचे महत्त्व सांगितले. सायं. ७.०० ते ८.३० या वेळात गावकऱ्यांच्या समवेत मनमोकळ्या गप्पांचा कार्यक्रम झाला.

आ. आण्णा व लताताई दि. ३० जुलैला परदेश दौऱ्यावरून सुखरूप परत आले.

गुरुकुलातील विद्यार्थी, विद्यार्थिनींनी स्नेहादरपूर्वक रक्षाबंधनाचा कार्यक्रम साजरा केला.

संघटन प्रभाग

* छात्र प्रबोधन : इंग्रजी, मराठी, ग्रामीण व युवोन्मेष या दिवाळी अंकांच्या

संपादक मंडळातील सदस्यांची बैठक सोमवारी ३ ऑगस्ट या दिवशी झाली. या बैठकीमध्ये दिवाळी अंकांच्या नियोजनाविषयी चर्चा झाली. यावर्षी दिवाळी अंक वितरण केंद्रे १०२ आहेत.

* स्त्री शक्ती प्रबोधन : दि. १७ जुलै ०९ रोजी डॉ. अय्याज तांबोळी (आय.ए.एस्. च्या निवड चाचणीत महाराष्ट्रात ३ रे आलेले, स्पर्धा परीक्षा केंद्रातील विद्यार्थी व शिक्षक) यांचे 'भारत व शेजारी देश' या विषयावर संवादिनीच्या मासिक बैठकीमध्ये व्याख्यान झाले. त्याचवेळी समतोल वर्ष १३ अंक २ चे प्रकाशन डॉ. अय्याज तांबोळी यांच्या हस्ते झाले. 'जीवनातील हलकी फुलकी बाजू' हा या अंकाचा विषय होता.

'उमलत्या वयाशी जुळवून घेताना' ही कार्यशाळा दि. १८ व १९ जुलै ०९ रोजी 'निहार' (लोहगांव) येथे सेल्सवर्कर्सच्या मुलींसाठी त्यांच्या वसतीगृहात झाली.

दि. २९ जुलै ०९ रोजी मंचर येथील शाळेत पालकांसाठी ही कार्यशाळा झाली.

'पालवी' गटाने २८ जुलै ०९ रोजी नूतन समर्थ विद्यालय येथील इ. ६ वी व ७ वी च्या मुलांसाठी अभ्यासपूरक शिबिर घेतले.

दि. २१ जुलै ०९ रोजी स्वरूपवर्धिनी येथे संस्था भेट झाली. १४ संवादिनी सदस्यांचा सहभाग होता.

दि. ७ ऑगस्ट ०९ रोजी झालेल्या गप्पाकट्टाचा विषय 'तन-मन' असा होता. नवीन 'संवादिनी' सदस्यांचा सहभाग उल्लेखनीय होता. डॉ. सीमा दाबक यांनी या विषयाची वैद्यकीय बाजू खूप छान समजावून सांगितली.

डोंबिवली येथे झालेल्या संवादिनी मासिक बैठकीत ऑगस्टमध्ये 'सण - काल, आज आणि उद्या' हा विषय चर्चिला गेला. डॉ. ललिता नामजोशी यांनी विशेष मार्गदर्शन केले.

विस्तार केंद्रे

डोंबिवली उपक्रम केंद्र : दि. २१ जुलै रोजी ४ कार्यकर्त्यांनी कर्जतच्या शारदा मंदिर शाळेत इ. ७वीच्या विद्यार्थ्यांसाठी वर्षारंभ समारंभ घेतला.

टिळकनगर शाळेतील इ. ८वीच्या ३४ विद्यार्थ्यांनी विद्याव्रतासाठी नावनोंदणी केली. या विद्यार्थ्यांसाठी पहिले मैत्री शिबिर दि. २६ जुलै रोजी झाले. प्रकट वाचन व चर्चा, गटशः खेळ, गंमत जत्रा या सत्रांमुळे कार्यकर्त्यांशी ओळख व मैत्री हा उद्देश सफल झाला.

वैशाली वैशंपायन यांच्या घरी सुरू असलेल्या प्रबोधक मंडळातील ९ प्रबोधकांनी राखी विक्री उपक्रमाचा अनुभव घेतला.

संवादिनीच्या मासिक बैठकीत दि. ८ ऑगस्ट रोजी डॉ. ललिता नामजोशी यांचे 'सण-उत्सव - काल आणि आज' या विषयावर व्याख्यान झाले. ३० सदस्या उपस्थित होत्या.

दि. ९ ऑगस्ट रोजी केंद्राची वर्षा सहल 'कोरीगड व तैलबैला' या गडांवर गेली. एकूण ४६ जण सहभागी झाले. राहुल कोकीळ यांच्या तैलबैला गटावरील भेटीमुळे सगळ्यांना ऐतिहासिक माहितीचा लाभ झाला.

डोंबिवलीच्या ९ पर्यावरणप्रेमी युवक कार्यकर्त्यांनी ज्येष्ठ युवक कार्यकर्त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली पर्यावरणप्रेमी युवक दलाची सुरवात केली. स्थानिक समस्यांचा अभ्यास व पाठपुरावा अशी कामाची दिशा ठरवली. त्याप्रमाणे स्टेशनजवळील बँके शेजारील पाण्याच्या सार्वजनिक पाईपची गळती थांबवण्यासाठी महानगरपालिकेकडे सतत पाठपुरावा करून पालिकेला पाईप बदलण्यास भाग पाडले.

स्वातंत्र्यदिनी डोंबिवलीच्या कार्यकर्त्यांसाठी मातृभूमीपूजनाचा कार्यक्रम झाला. ४० कार्यकर्ते उपस्थित होते.

संशोधन प्रभाग

* प्रज्ञा मानस संशोधिका : शालेय मानसशास्त्र पदव्युत्तर पदविका वर्गाची यंदाची २० जणांची तुकडी नियमितपणे सुरू झाली. परंतु स्वाईन फ्लुच्या कारणाने १० दिवस त्यांना सुटीही द्यावी लागली. एक आठवड्याची मानसशास्त्रीय चाचण्यांची कार्यशाळा नुकतीच पूर्ण झाली. यामध्ये सात मानसज्ञांचा सहभाग होता.

बारामती येथील विद्या प्रतिष्ठानच्या अध्यापक महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या एक दिवसाच्या कार्यशाळेस ७० जणांची उपस्थिती होती. वा. सुजलाताई व प्रा. सुचरिताताई यांनी ही सत्रे घेतली.

बारामतीच्या राष्ट्रसंवर्धन समितीने आयोजित केलेल्या अध्यापकांची एक दिवसाची कार्यशाळा वा. अनघाताईंनी घेतली. तसेच लातूरच्या केशवराज विद्यालयाच्या सुमारे २०० विद्यार्थ्यांसाठी 'मुलगा-मुलगी एक समान' विषयावर कृतीसत्रात्मक व्याख्यान त्यांनी दिले.

सोलापूर येथील अध्यापकांसाठी शैक्षणिक संकल्पना अधिकाधिक स्पष्ट करण्याकरिता मा. उषाताई सत्रे घेत आहेत. यामध्ये 'वाचनकौशल्य' विषयावर सौ. दीपा अत्रे व श्रीमती प्रणीता जगताप यांनी सत्रे घेतली. याला ७० शिशू अध्यापिकांची उपस्थिती होती.

वा. वनिताताईंनी ह्यूस्टन येथील त्यांचे चिरंजीव शंतनू यांच्याकडे मा. आण्णा व मा. लताताई यांना बोलावून स्नेहीजनांबरोबर हराळीच्या कामाविषयी माहिती घेतली. हिंदु स्वयंसेवक संघाने आयोजित केलेल्या पालकांच्या गटाला व युवक-युवतींच्या गटाला वा. वनिताताईंनी मार्गदर्शन केले.

डॉ. गीत यांच्या मार्गदर्शनाखाली एक आठवड्याचा करिअर अँडव्हायझर अभ्यास आठ जणांनी पूर्ण केला. ग्राम विकसनच्या वार्षिक बैठकीत स्वप्नीलाताई व शशीताई यांनी सहभाग घेतला व संशोधनाच्या बाजूने तेथील कामाच्या नोंदी घेतल्या.

संजोड ऑफिसर्स आणि महिंद्र कंपनीचे कामगार यासाठीचे काम नियमितपणे चालू आहे.

ग्रामविकसन प्रभाग

‘साखर’ - महिला आरोग्य तपासणी केंद्राची सुरुवात - गेली दोन वर्षे महिन्यातून एकदा असे आंबवणे येथे गरोदर

महिलांच्या तपासणीचे केंद्र आपण चालवतो. पाटणकर नर्सिंग होमच्या डॉक्टर व तंत्रज्ञांचा संच गरोदर महिलांची तपासणी तसेच स्त्री-विषयक आजारांवर उपचार व औषधे देण्याचे काम करतो. या तपासणी केंद्राची एक शाखा दि. १९ ऑगस्टपासून साखर प्राथमिक आरोग्य

केंद्रामध्ये सुरू झाली. आता या परिसरातील गावांमधील गरोदर स्त्रिया व अन्य महिलांना याचा फायदा होईल. वैद्या मनीषाताई उपाध्ये या पूर्णवेळ उद्घाटन कार्यक्रमासाठी आल्या होत्या. त्यांनी महिलांना तपासून औषधे दिली. परिसरातील ९ गावातील महिलांनी तपासणी व सल्ल्याचा लाभ घेतला.

